قائم مقام نمایشگاه کتاب پاسخ می‌دهد

رسیدگی به همه حلقه‌های صنعت نشر

رضا شعبانی
قفسه کتاب

در نمایشگاه امسال مقرر شد در بخش مجازی، از مجموع مبلغ فروش خالص ناشران ۳ درصد اخذ گردد. در این مدت بازخوردی از جانب ناشران دریافت کردید؟

بعضی‌ها سوال و ابهام داشتند که توضیحات لازم داده شد. به‌دلیل این‌که بین ناشرانی که حضوری شرکت می‌کنند و هزینه غرفه، نیروی‌انسانی، حمل‌ونقل بار و همه این‌ها را می‌پردازند و ناشرانی که به هر دلیلی نمی‌توانند این کار را انجام دهند باید یک برابری اتفاق بیفتد. این‌طور نباشد ناشری که به‌صورت حضوری شرکت می‌کند، همه هزینه‌ها را متحمل شود ولی ناشری که می‌خواهد به شکل دیگری به رونق این حوزه کمک کند هیچ هزینه‌ای نپردازد. نمایشگاه مجازی هزینه‌هایی دارد؛ مثل پشتیبانی، مجموعه‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و مرکز پاسخگویی که به نمایشگاه متصل است. این‌ها هزینه‌هایی دارد که با عدالت دریافت می‌شود.

امسال کشور قطر به‌عنوان مهمان ویژه نمایشگاه انتخاب شد. برای انتخاب مهمان ویژه چه مؤلفه‌هایی را در نظر می‌گیرید؟

مجموعه مولفه‌هایی که در نظر گرفته می‌شود عبارت است از: اشتراکات فرهنگی، اشتراک زبانی و مسائل رونق نشر و نمایشگاه در آن کشور. خب، امسال پنجاهمین دوره نمایشگاه دوحه برگزار می‌شود و این یعنی کشور قطر تراز قابل‌توجهی را برای خودش دارد. مجموعه تبادل‌فرهنگی که می‌شود با آن کشور داشت و اتفاقاتی که در آن کشورها می‌افتد هم در انتخاب مهمان ویژه مؤثر است. مثلا میزبان جام‌جهانی امسال، کشور قطر است. این فرصت فرهنگی بسیار خوبی است برای کشور ما، تا قطری‌ها بتوانند ظرفیت‌های فرهنگی ما را بشناسند و از آن در ایام جام‌جهانی استفاده کنند و همین‌طور برعکس برای مردم کشور ما که علاوه‌بر توجهی که به جام‌جهانی دارند، از ظرفیت‌های فرهنگی کشور قطر هم مطلع گردند. بنابراین قرارگرفتن در موج یک فعالیت پرتراکم درون کشورها هم می‌تواند یکی از شاخص‌های انتخاب مهمان ویژه باشد.

براساس ضوابط نمایشگاه، ناشرانی که ۴۰ کتاب منتشرشده از سال ۹۷ داشته باشند، شرایط گرفتن غرفه را دارند. این مساله باعث فربه‌شدن ناشران بزرگ و ضعیف‌ترشدن ناشران کوچک نمی‌شود؟

این قاعده فقط برای بخش حضوری نمایشگاه است. در بخش مجازی نمایشگاه، ناشران حتی با یک عنوان کتاب در ۱۰ سال گذشته هم می‌توانند شرکت کنند. در آنجا قاعده ۱۰ سال و در بخش حضوری چهار سال است. ما یک بخشی را به‌عنوان ثبت‌نام موقت گذاشتیم. ناشرانی که شرایط را نداشتند، ثبت‌موقت کردند و الان بسیاری از ناشرانی که نوپا بودند یا کارهایشان هرچند از لحاظ عددی کم بود ولی از لحاظ کیفی قابل‌توجه بود، توانستیم به بسیاری از آنها حسب مساحتی که در اختیار داشتیم غرفه دهیم.

سهولت پیدا کردن غرفه‌ها از مهم‌ترین دغدغه‌های بازدیدکنندگان بوده و هست. در دوره‌های گذشته بروشورهایی توزیع می‌شد که حاوی نقشه کلی نمایشگاه بود. در نمایشگاه امسال هم به همان سبک‌وسیاق دوره‌های گذشته بروشور توزیع می‌گردد یا نه، تصمیم‌های جدیدی برای این کار اتخاذ کردید؟

علاوه‌بر آن بروشورها، کارافزار نشان، بازدیدکنندگان را برای رسیدن به غرفه مورد نظر در نمایشگاه راهنمایی می‌کند. همچنین مجموعه اطلاع‌رسانی بیشتری در محیط و در داخل شبستان و رواق قرار گرفته تا مردم را جهت پیداکردن ناشران مدنظرشان هدایت کنند.

فروشگاه‌های کتاب به‌نوعی مایحتاج فرهنگی سالانه کشور را تامین می‌کنند ولی معمولا دو یا سه ماه قبل و بعد از نمایشگاه، از بازار مناسبی برخوردار نیستند. برای کمک به کتابفروشی‌ها تمهیداتی اندیشیده شده است؟

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی موظف است که به همه حلقه‌های صنعت نشر رسیدگی کند ازجمله ناشران، کتابفروشان و مخاطبان نهایی. لذا برای هرکدام از آنها برنامه‌هایی دارد. برای کتابفروش‌ها طرح فروش فصلی مد نظر است اما کتابفروشی‌ها، در بسیاری از نقاط کشور حضور ندارند یا نمی‌توانند همه آثار ناشران را عرضه کنند. مساله محدودیت ظرفیت کتابفروشی‌ها مساله‌ای است که نیاز به فکرکردن و طراحی دارد که راه جایگزین آن، نمایشگاه کتاب است تا بتواند همه آثار ناشران کشور را در اختیار مردم قرار دهد. بااین‌حال طرح فصلی برای کتابفروشی‌ها هست که در موعد خودش برگزار می‌شود.

امسال برای اولین‌بار، نمایشگاه به‌صورت فیزیکی و مجازی برگزار می‌شود. فکر می‌کنید ناشران بتوانند در هر دو بخش، پاسخگوی نیاز مخاطبان در کمترین زمان ممکن باشند؟

از ابتدا به ناشران توصیه شد در متراژ غرفه‌ای که تحویل می‌گیرند، در تقسیم موجودی، در تقسیم منابع انسانی و در پشتیبانی نمایشگاه دقت کنند و این توجه را داشته باشند که هردو نمایشگاه را به‌موقع پاسخ دهند. یارانه نمایشگاه هم صرفا در نمایشگاه مجازی به اساتید، دانشجویان، طلاب و اعضای هیات‌علمی عرضه می‌شود. همان‌طور که نمایشگاه مجازی اول در سال ۹۹، برای ناشران تازگی و اختلالاتی اجمالی را در خدمت‌رسانی ناشران داشت، ممکن است این نمایشگاه هم دچار این مساله شود اما تدابیر مختلفی اندیشیده شده است. امیدوارم ناشران کشور بتوانند انرژی‌شان را به‌خوبی تقسیم کنند و به آموزش‌های داده‌شده توجه نمایند. بالاخره نمایشگاه مجازی ظرفیتی است که دیگر نمی‌شود از آن چشم‌پوشی کرد؛ خصوصا این‌که به‌دلیل وجود بیماری کرونا در کشور، ما موظف شدیم ضرورت حضور نمایشگاه برای بهره‌برداری از خدماتش را ازبین‌ببریم. با این‌که در شکل حضوری نمایشگاه، خدمات ارائه پیدا می‌کند اما این‌طور نیست کسی که نمی‌تواند در نمایشگاه حضور پیدا کند از نمایشگاه و خدمات آن محروم شود. بنابراین، این شیوه جدیدی است که با همکاری ناشران و تدابیر اندیشیده‌شده نتیجه خوبی از آن دریافت می‌کنیم.

> سی‌وسومین دوره نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران از بیست‌ویکم تا سی‌ویکم اردیبهشت در دو بخش حضوری در مصلای امام خمینی(ره) و مجازی در سامانه ketab.ir برگزار خواهد شد.
> به‌همین‌خاطر گفت‌وگویی با علی رمضانی، قائم‌مقام این دوره از نمایشگاه انجام شد که در ادامه مشروح آن را می‌خوانید

در دوره قبلی، (نمایشگاه سی‌ودوم) کتاب‌های رده سنی کودک‌ونوجوان بیشترین فروش را به خود اختصاص دادند. وقتی به بازار کتاب نگاه می‌کنیم متوجه می‌شویم تعداد کتاب‌های ترجمه بیشتر از کتاب‌های تألیفی است. آیا این مساله می‌تواند بعدها ضربه‌ای به فرهنگ کشور وارد کند یا نه، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی از قبل آسیب‌شناسی‌های لازم را انجام داده است؟

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی طی فرآیندهای قانونی مجوز انتشار کتاب را صادر می‌کند. البته در آثار ترجمه هم کتاب‌های خوبی داریم؛ بااین‌حال همواره این حجم از وجود ترجمه، دغدغه است.

این مساله با یک روز و دو روز و یک‌سال و دوسال حل نمی‌شود. بخش‌هایی مربوط به سرمایه‌گذاری ما در تولید است و بخش‌هایی مربوط به قوانین کشور است که بعضا به اصلاح نیاز دارد و باید برای ترجمه قاعده‌گذاری کنیم. حداقلش این است که ناشران مختلف یک کتاب را ترجمه نکنند. در کشور ما در این مورد مانعی وجود ندارد اما در خارج از کشور باید حقوق مادی و معنوی آن اثر را پرداخت کنید. این مساله از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، شورای‌عالی انقلاب فرهنگی و مجلس شورای اسلامی احتیاج به قاعده‌گذاری دارد تا این موضوع به‌خوبی ساماندهی شود. به‌هرحال پاسخ جنابعالی این است که این دغدغه، دغدغه جدی جامعه است.

به‌عنوان سوال پایانی بفرمایید چند درصد از بخش بین‌الملل نمایشگاه را ناشران خارجی تشکیل می‌دهند؟

امسال ۱۷۰ ناشر خارجی در کنار ۲۸۰۰ ناشر داخلی در نمایشگاه حضور دارند. به‌غیر از بخش ناشران خارجی که دو سالن برای کتاب‌های لاتین و عربی دارند، ما بخش بین‌الملل را هم داریم که مهمان ویژه، سفارتخانه‌ها، مجموعه نشرهای داخلی که به زبان‌های دیگر کتاب منتشر می‌کنند، آژانس‌های ادبی و بخش بازار جهانی در آن حضور دارند. بخش ناشران خارجی و نشر بین‌الملل میزبان ۲۵ مهمان از کشورهای مختلف هستند. مجموعا در بخش ناشران خارجی و بین‌الملل، بیش از ۳۲کشور از قاره‌های مختلف در سی‌وسومین دوره نمایشگاه کتاب تهران حضور خواهند داشت.

